

אוצר המילים והמשמעות

ניבים של אמת ושקר

בשפתנו ניבים רבים של אמת ושקר. כך, למשל, אפשר למצוא בעברית ניבים הממשיגים **אמת צרופה**, כלומר, אמת שאותה אנו מקבלים או מוסרים ללא היסוס וללא סייג; ולצד, ניבים אחרים הממשיגים בתודעתנו **שליה מחלטת**, כלומר, הידיעה הברורה כי לפנינו שקר מוחלט. נוסף לכך, בעברית קבוצה נוספת של ניבים המתאייחסים להסתרת האמת שאותה אנו שואפים לגלות.

אמת צרופה

ללא כחל וללא שרק

פירושו: באופן גלוי וישיר, בלי לנפות את הדברים.

דוגמה: אמרתי לו את דעתי בענין, ללא כחל וללא שרק.

מקור הניב: כחל (כחל עז) ושרק (אדם) הם צבועי אפור המשמשים נשים לשם התנפות: "לא כחל ולא שרק ולא פרפוס ונעלת חן" (תלמוד בבלי, מסכת כתובות י"ז, ע"א).

הלכה למשה מסיני

פירושו: הלכה קדומה מאוד, חק עתיק שנמסר למשה רבנו מפי ה' ולפיכך אין להרהר אחריו. ובהשאלה, אקסיומה, אמת שאין חולקים עליה.

דוגמה: אין את חייבת לנהג על-פי דעתו משל היתה הלכה למשה מסיני.

כזה ראה וקדש

פירושו: ראה את הדגמה שלפניך ונעשה בדיוק כמוה, אל תסטה מן ההוראה שקבלת!

דוגמה: האבכים הולכים בעקבות רבם ללא פקפוק וללא הסוס. כל מה שיאמר להם הרי הוא בבחינת "כזה ראה וקדש".

ניב נוסף: אמת לאמתה

שליה מחלטת

עורבא פרח

פירושו: בנוי לדבר שאין בו ממש, הבל וריק

דוגמה: "מתחלה מבטיחים 'הרים וגבעות', ולבסוף – עורבא פרח" (ביאליק, איש הסיפון).

מגדלים פורחים באויר

פירושו: דברים שאינם מבססים וחסרי אחיזה במציאות.

דוגמה: בכל פעם יוצא יוסף בהכרזות חדשות המתבררות לבסוף כמגדלים הפורחים באויר.

לא מניה ולא מקצתיה

תרגום מילולי: לא ממנה ולא מקצתה (ארמית) **פירושו:** לא הטענה כלה ואף לא חלק ממנה נכונים. אין כל קשר ושייכות לדבר.

דוגמה: שר החוץ הכחיש את הדברים ואמר: "מעולם לא טענתי זאת, לא מניה ולא מקצתיה".

ניבים נוספים המביעים שלילה קטגורית: לא הנה ולא נברא, לא היו דברים מעולם (להד"ס), אין לדברים שחר, לא דברים ולא יער

הסתרת האמת

יצא המרצע מן השק

פירושו: נאמר על דבר שנסו להסתירו ללא הצלחה – האמת צפה ונודעה עד מהרה בדברים.

דוגמה: במסבת הרוקים יצא המרצע מן השק כאשר התברר שדורון כלל לא שרת בצבא.

אחד בפה ואחד בלב

פירושו: התנהגות דו-פרצופית, חסר כנות. נאמר על אדם שאומר דבר אחד, אך בסתר לבו חושב דבר אחר.

דוגמה: גברת הלוי נוהגת בי בצביעות. זוהי דרפה מימים ימימה – אחד בפה ואחד בלב.

אין תוכו כפרו

פירושו: אין פנימיותו כחיצוניותו. נאמר על מי שמסתיר את דעתו או אפיו האמתיים על-ידי הצגת חזות שקרית ומזויפת.

דוגמה: איננו בוטחים בדניאלה. אין תוכה כפרה.

ניבים נוספים הממשיגים את הסתרת האמת: למראית עין, העמיד פנים, פיו ולבו אינם שוים, מן השפה ולחוץ